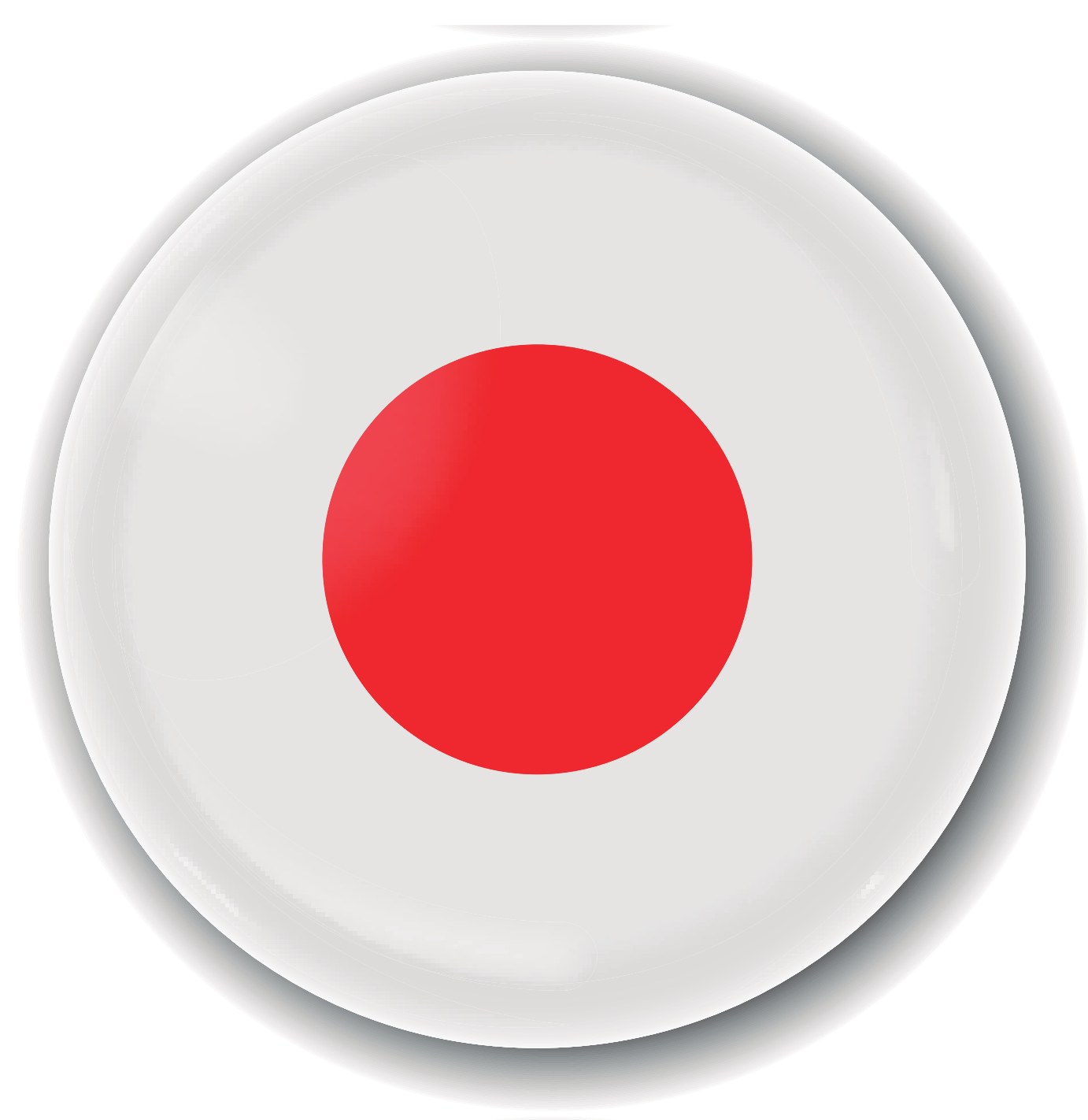

מערכת החינוך של יפן

יכולתה של יפן להתחרות בכלכלה העולמית תלויה במידה רבה באיכות ההון האנושי שלה, בהיותה מדינה הררית בעלת משאבי טבע מועטים.

מערכת החינוך היפנית שוויונית למדי: יש בה תוכניות לימודים אחידות, חלוקת משאבים ומתקנים שוויונית באופן יחסי, והרקע המשפחתי של התלמידים היפנים משפיע פחות על הישגיהם בבית הספר לעומת תלמידים ממדינות אחרות. הישגי התלמידים היפנים גבוהים ביחס למדינות אחרות. מדיניות החינוך המיטבית היא נושא בוער בדיון הציבורי.

עובדות מרכזיות:

מבנה המערכת:

- מערכת החינוך היפנית מספקת תשע שנות חינוך חובה במימון ציבורי, ובכללן שש שנות בית ספר יסודי ושלוש שנות חטיבת ביניים. רוב התלמידים מופנים לחטיבה העליונה במחוז שלהם לפי הישגיהם בחטיבת הביניים.
- תוכנית הלימודים נקבעת ע"י משרד החינוך והוא מתקן אותה אחת לעשר שנים. תוכנית הלימודים משמשת כהנחיה למורים, אך משאירה להם מרווח פעולה לפיתוח נוסף.

ההוצאה הממשלתית לחינוך:

- יפן מוציאה פחות מממוצע ה-OECD על חינוך - כאחוז מהתמ"ג שלה (4.9% ב-2008 ביפן, ו-5.9% ב-OECD), אך ההוצאה לתלמיד ביפן גבוהה מממוצע ה-OECD. פער זה משקף את צמצום מספר הלומדים במערכת החינוך עם התבגרות האוכלוסייה.

חינוך ציבורי:

- ביסודי ובחטיבה העליונה רוב התלמידים לומדים במוסדות ציבוריים, אולם בחטיבה העליונה כמעט שליש מהתלמידים לומדים בבתי ספר פרטיים עצמאיים, הרבה מעל ממוצע ה-OECD (5.5%).
- הורים משלמים נתח גבוה מעלויות החינוך הכלליות, הן בתשלום לשיעורים נוספים על מנת לשפר את סיכויי ילדיהם להתקבל למוסדות להשכלה גבוהה, והן בתשלום לאוניברסיטאות עצמן.

מאפיינים תרבותיים:

- למורים שמור מקום משמעותי בחברה היפנית. החוק מעגן את שכרם כך שיהיה גבוה יותר משכרם של עובדי מדינה אחרים בדרגה דומה, אולם נראה כי הטבה זו נשחקת עם הזמן. מורים בעלי ניסיון של יותר מ-25 שנה משתכרים בשיעור גבוה יותר מהממוצע במדינות ה-OECD, במונחי תוצר לנפש.

האתגר חינוך תלמידים לחשיבה עצמאית בחברה מודרנית

בשני העשורים האחרונים נעשה במערכת החינוך של יפן שינוי פדגוגי, שהפך אותה ממערכת מסורתית מבוססת שינון למערכת המעודדת למידה עצמאית.

יפן ניצבה בעקביות בראש טבלת הביצועים ב-PISA. אולם בעקבות השינוי שנעשה בשנת 2003 במבחני הקריאה ב-PISA, שהסיט את המיקוד לפתרון בעיות בהקשר חדש, צנחו ביצועי התלמידים היפנים מ-522 נקודות ל-498 נקודות וגרמו ל"הלם PISA" שהצית דיון לאומי על מדיניות החינוך. חששות הציבור אוששו בתוצאות PISA 2006, שהעידו על מוטיבציה נמוכה במדעים.

בעקבות זאת הגדירה יפן את המטרה:

להוביל את מערכת החינוך שלה, מערכת ברמה גבוהה המבוססת על ערכים מסורתיים, לעידוד חשיבה עצמאית ודיון כיתתי, כדי לסייע לתלמידים לפתח מיומנויות של פתרון בעיות במאה ה-21.

יוזמות אסטרטגיות בתהליך השינוי

מדיניות ותהליכים תומכים:

בשנת 2002 החל גל של רפורמות בשם kyoiku yutori ("החינוך הרגוע"). הרפורמות כללו קיצור של 30% בתכנית הלימודים בבית הספר וקיצור שבוע הלימודים לחמישה ימים, בשביל לאפשר לתלמידים יותר זמן פנוי. ב-2011 הוארך מעט שבוע הלימודים על מנת לכסות את תוכנית הלימודים הלאומית שהושקה.

צוותי חינוך:

במקביל לרפורמת "החינוך הרגוע" הוצגה ביפן רפורמת "למידה משלבת", שמותירה מרחב בחירה גדול יותר לבתי הספר ולמורים בבחירת הנושאים ותחומי הלימוד. הרפורמה נועדה לחזק את מיומנויות התלמיד ולטפח חשיבה יצירתית על ידי יצירת אינטראקציה ואינטגרציה בין תחומי דעת ובאמצעות חקירת תופעות ותוצאותיהן המגוונות.

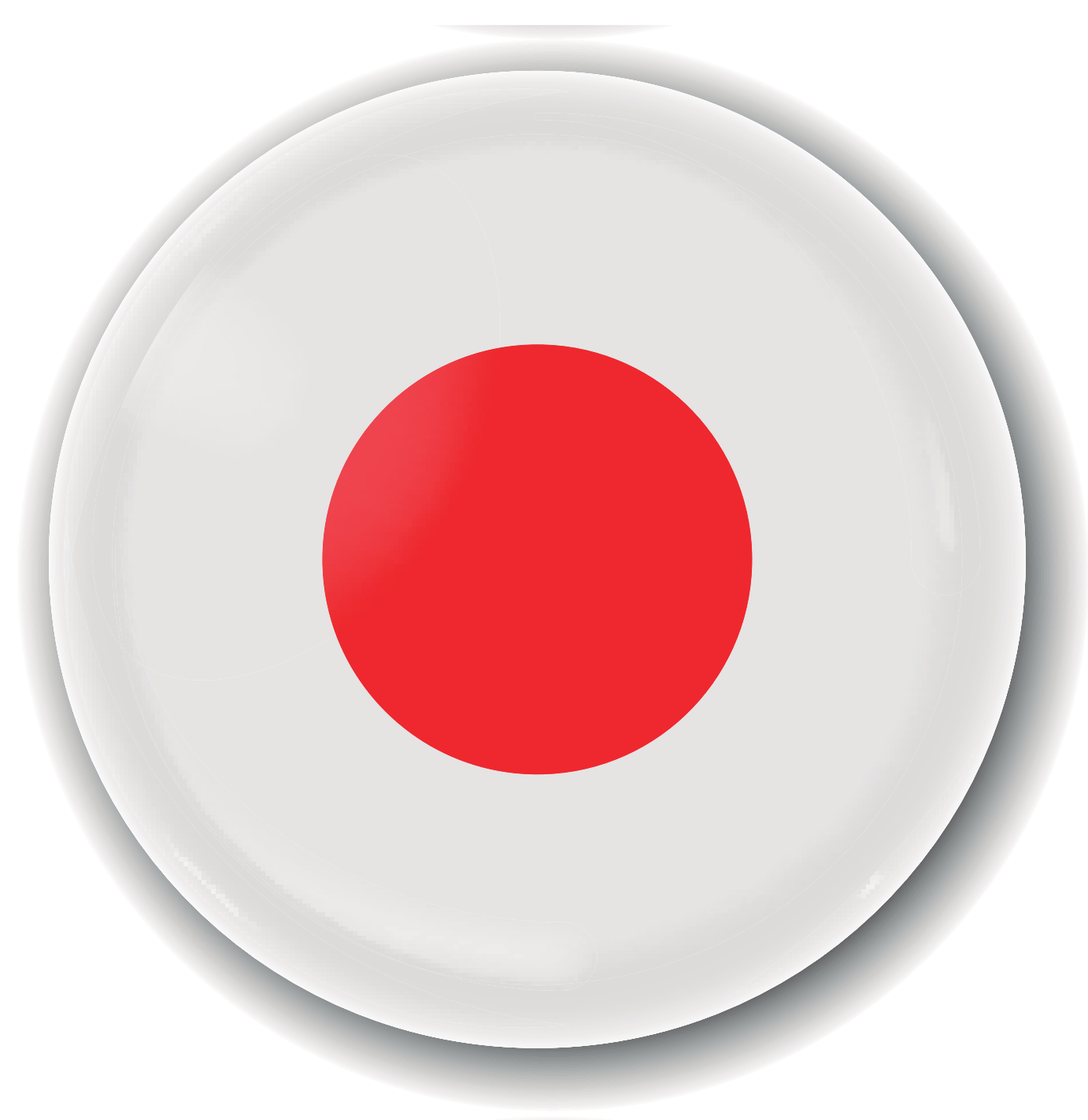
פדגוגיה:

בשנת 2011 התחילה יפן להטמיע תוכנית לימודים לאומית, המבוססת על גישה חינוכית המאזנת בין למידה על ידי רכישת ידע ומיומנויות בסיסיים, ובין פיתוח מיומנויות כביטוי ביקורת, ארגומנטציה ושיפוט.

תוכניות הלימודים וספרי הלימוד תוקנו בהתאם.

בד בבד שולבו בתוכנית הערכת התלמידים היפנים "משימות-פתוחות" המבוססות על מיומנויות שחשובות לתחומי התעסוקה למיניהם. קובעי המדיניות היפנים רואים בכך שילוב מיטבי של מסורת עם חדשנות.

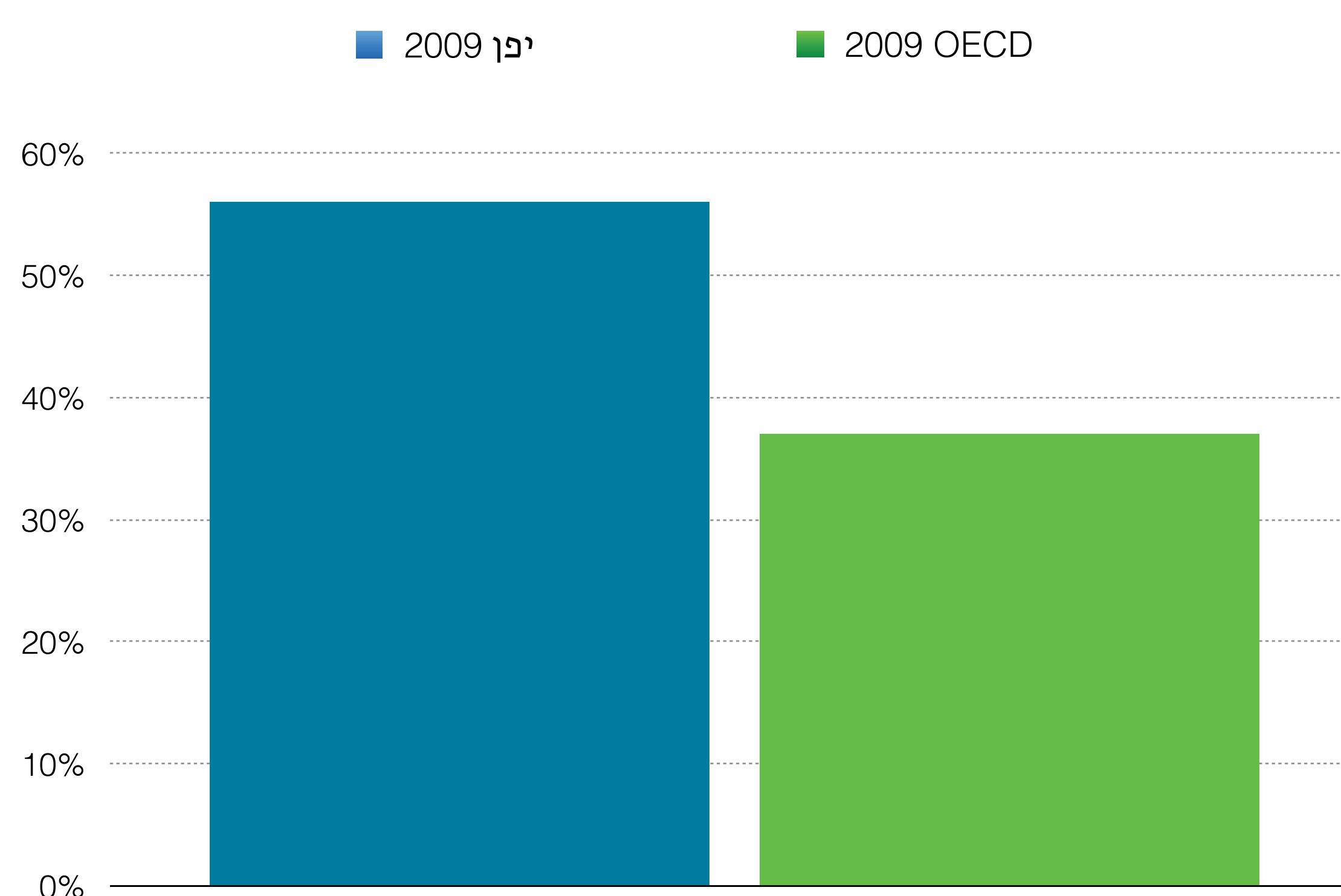
במטרה לפתח אזרחים אחראים מבחינה חברתית, המסוגלים ליטול יוזמות אישיות לטובת החברה כולה, אומצה האסטרטגיה של "חינוך לפיתוח בר-קיימא" בבתי ספר.

תמונת מצב לאחר התהליך

- בשנת 2009 עמד שיעור בעלי ההשכלה הגבוהה גילאי 25-34 על 56% מאוכלוסיית יפן, לעומת ממוצע ה-OECD העומד על 37%.
- שיעור התלמידים בני ה-15 שדיווחו על קריאת ספרים להנאתם עלה ב-14.5% משנת 2000 לשנת 2009, שיעור העלייה הגבוה ביותר בכל מדינות ה-OECD.
- כיום, כמעט 90% מחטיבות הביניים הציבוריות מקצות זמן קריאה לכל התלמידים, לעומת פחות מחצי בשנת 1999.
- הציון הממוצע היפני ב-PISA 2009 היה 520 בקריאה, 529 במתמטיקה ו-539 במדעים.
- כיום רק 9% מהשונות בהישגי תלמידים ביפן מוסברים על ידי משתנים/גורמים חברתיים-כלכליים, נתון נמוך בהרבה מממוצע ה-OECD העומד על 14%. בכך מאשררת יפן את מדיניותה החינוכית כשוויונית באופן יחסי.

שיעור בעלי ההשכלה הגבוהה בגילאי 25-34

מעובד מדוח של ה-OECD, Strong Performers and Successful Reformers in Education: Lessons from PISA for the United States